

**НЕВІДОМІ РУКОПИСИ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ
МИХАЙЛА ВЕРБИЦЬКОГО
(із фондів Львівської національної наукової бібліотеки України
імені В. Стефаника)**

Наталя Косаняк

молодший науковий співробітник відділу наукових досліджень музичних творів та фотодокументів Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника

Подано нотографічний огляд нововиявлених рукописів музичних творів Михайла Вербицького, що ґрунтується на текстологічному й археографічному дослідженні кожної одиниці зберігання, з метою введення їх у науковий обіг.

***Ключові слова:** Михайло Вербицький, рукописи музичних творів, археографічні опрацювання, нотографічний огляд, музичне джерелознавство.*

The bibliographical review of the recently discovered manuscripts of music by Mykhailo Verbitskii, which is based on textual and archaeographical research of every unit of storage, is given, with the aim of their introduction to the scientific turnover.

***Keywords:** Mykhailo Verbitskii, manuscripts of music, archeographical processing, bibliographical review, musical source studies.*

Подано библиографический обзор вновь открывшихся рукописей музыкальных произведений Михаила Вербицкого, основанный на текстологическом и археографическом исследовании каждой единицы хранения, с целью введения их в научный оборот.

***Ключевые слова:** Михаил Вербицкий, рукописи музыкальных произведений, археографические обработки, нотографический обзор, музыкальное источниковедение.*

У 2015 р. виповниться 200 років від дня народження й 145 років від часу смерті композитора о. Михайла Вербицького*. Оглядаючи

© Косаняк Н., 2013

* **Вербицький Михайло Михайлович** (1815–1870) — український композитор, хоровий диригент, священик; належить до плеяди українських композиторів, які заклали підвалини нової композиторської школи, що увійшла в історію нашої музики під назвою «перемишльської»; сприяв становленню самобутнього українського музичного мистецтва.

сьогодні, з перспективи цих ювілейних дат, творчий внесок композитора в нашу культуру, заново усвідомлюємо його особливе значення для розвитку національної свідомості, втілення у життя багатовікової ідеї української державності. «Першим і найбільшим композитором Галицької України [...] символом нашого національного відродження в Галичині» назвав о. Михайла Вербицького Станіслав Людкевич і неодноразово підкреслював його велике значення для утвердження нового, народного напрямку української музичної творчості [22, с. 311, 347].

Водночас варто процитувати настанову Станіслава Людкевича щодо творчої спадщини о. Михайла Вербицького, опубліковану ще у 1920 р.: «треба ще поки час, по совісті та без викруту сповнити довг супроти батька нашої музики, не сповнений нашими музикологами. Я ніяк не можу, так, як вони, обмежитися до трагічного констатування, що творів Вербицького годі віднайти, та до подавання вірних чи невірних легенд про їх переховування, а мушу взятися прямо до подібного зреєстрування всіх його автентичних, а відтак і проблематичних творів на основі доступних мені його оригінальних манускриптів, відписів друкованих видань, а в кінці й біографічних записок та інших посередніх джерел» [22, с. 306].

Актуальність цієї настанови полягає в тому, що й на сьогодні творча спадщина не тільки о. Михайла Вербицького, а й більшості українських композиторів ХІХ — середини ХХ ст. з погляду джерелознавства й текстології опрацьована спорадично й недостатньо. Має слушність Лідія Корній : «У галузі музичного джерелознавства історії української музики є ще багато прогалін. Так, наприклад, немає навіть археографічних описів нотних автографів класиків української музики (хоч давно існують їх аналоги стосовно українських письменників). З цим пов'язана і відсутність музично-текстологічних досліджень нотних автографів українських композиторів, хоч відомо, що саме робота з рукописами композиторів, з чорновими ескізами є першоосною для наближення до творчої лабораторії митця» [19, с. 5].

Звісно, сьогодні не можна стверджувати, що в ділянці українського музичного джерелознавства й текстології в Україні нічого не зроблено. Насамперед слід відзначити важливі та ґрунтовні

дослідження давньої музики, які з'явилися завдяки ініціативі таких відомих вчених, як Ніна Герасимова-Персидська [8-10; 13; 31; 36], Олександра Цалай-Якименко [12; 38], Юрій Ясіновський [5; 40; 42], Лідія Корній [19; 20; 28]. Завдяки новому поколінню науковців здійснюються нові дослідження, значно глибше вивчаються маловідомі сторінки української музики бароково-класицистичної доби. Тут слід згадати про реконструкцію нотної колекції графа Олексія Розумовського, яку здійснила Лариса Івченко [16], статтю Еріки Клименко про музичну рукописну книгу у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [18], дослідження Людмили Руденко про історію становлення та розвитку хорової школи Києво-Могилянської та Духовної академії [32], археографічно-текстологічну та бібліографічну праці Тетяни Гусарчук, присвячені творчості Артемія Веделя [3; 11]. Завдяки джерельним студіям значний внесок у вивчення творчості Максима Березовського зробив Мстислав Юрченко [2]. Вагомі здобутки у сфері вивчення пісенно-кантового мистецтва XVII–XIX ст. належать Юрію Медведику [23-27]. Прикладами результативних пошуків, а також опрацювання творчої спадщини класиків українського музичного мистецтва XIX–XX ст. є каталоги археографічних описів нотних рукописів творів Остапа Нижанківського [30], Миколи Леонтовича [28], Анатолія Кос-Анатольського [1], Юлія Мейтуса [35], завдяки яким вдається поступово реконструювати невідомі, маловідомі або призабуті сторінки творчості видатних композиторів.

Що стосується творчої спадщини о. Михайла Вербицького, то нотографічні списки його творів складали в 20–30-х рр. XX ст. Станіслав Людкевич [22, с. 307-311], Борис Кудрик [41], Зиновій Лисько [21, с. 86-94]. До останніх напрацювань бібліографічного характеру належать список музичних творів М. Вербицького (упорядник Уляна Петрусь) як додаток до монографічного дослідження Марії Загайкевич [14], а також нотографічний покажчик його рукописів та першодруків (упорядник Оксана Письменна) [33], які спираються на попередній досвід і конкретні археографічні опрацювання. Варто назвати також останні публікації рукописів з піснями для чоловічого квартету [4; 6; 7], церковного хору «Отче наш» [5], текстологічне дослідження редакцій гімну «Ще не вмерла

Україна» [15]. Однак, як слушно зауважив Зиновій Лисько, «скласти повну і докладну бібліографію творів Вербицького при сучасній розкиданості їх автографів і копій неможливо [...] бо кожен день може принести ще нові відкриття й поправки» [21, с. 86].

У цьому контексті великий інтерес викликають невідомі рукописи музичних творів Михайла Вербицького, які нещодавно виявлено у фондах відділу наукового опрацювання музичних творів та фотодокументів Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Пропонований нотографічний огляд цих рукописів, що ґрунтується на попередньому текстологічному й археографічному дослідженні кожної одиниці зберігання, зроблено з метою введення в науковий обіг джерелознавчої інформації про нові знахідки.

Кількісний обсяг цих рукописів — 66 одиниць зберігання. Щодо жанрів переважає вокальна хорова музика (64 од. зб.), також збереглися два інструментальні оркестрові твори. Хорова музика, світська й церковна, яка посідає центральне місце у творчому доробку о. Михайла Вербицького, отримала широке визнання й музикознавчу оцінку. Зокрема, Роман Сов'як підкреслив, що композитор органічно мислив категоріями хоральності й, по суті, заклав підвалини жанру хорової музики на західноукраїнських землях [34, с. 51].

Національно-стильові засади хорової творчості о. Михайла Вербицького набули яскравого вираження у творі на слова Павла Чубинського «Ще не вмерла Україна». Два нововиявлені списки цього твору стосуються періоду побутування його як національного гімну (1885–1918). Окреслений період характеризується творенням ряду редакцій, що відрізняються окремими мелодичними зворотами, гармонізацією, динамічними й агогічними відтінками, що виявляють пошук оптимального виразового варіанта твору [15, с. 7]. Першу з двох нововиявлених редакцій гімну, призначену для мішаного хорового складу, підготував Філарет Колесса, фортепіанну транскрипцію другої виконав Ярослав Ярославенко. Обидві редакції відомі дослідникам, однак досі вони аналізувалися на підставі нотодруків [15, с. 43, 45], натомість рукописи можуть поглибити наше уявлення про специфіку творчого процесу, виконавські можливості цих творів.

«Заповіт» о. Михайла Вербицького — перший твір західноукраїнського композитора на текст Тараса Шевченка. Нововиявлений список невстановленої особи у формі партитури й окремих хорових партій є точною копією з відомого нотодруку 1877 р., здійсненого за редакцією Віктора Матюка*.

Список чоловічого хору без супроводу «Згадка» («Де Дніпро наш котить хвилі») на слова Володимира Масляка є четвертим із відомих на сьогодні й хронологічно найпізнішим: він датований березнем 1902 р. Автограф у кінці твору засвідчує належність списку Ярославові Вербицькому**. Саме від внука композитора Станіслав Людкевич отримав авторські списки для укладання нотографії творів Вербицького. Однак Михайло Шалата висловив сумнів щодо авторської атрибуції як музичного, так і поетичного тексту цього твору [39], мотивуючи це тим, що на час смерті Вербицького поету було заледве дванадцять років. Питання й надалі залишається відкритим, незважаючи на те, що всі списки твору є авторизованими й хронологічно стосуються 1883–1902 рр.

Оригінальний виконавський склад твору «Хто за нами, Бог за ним!» на слова Івана Гушалевича — чоловічий хор без супроводу. З двох нововиявлених списків цікавою є нова редакція твору — з оркестровим супроводом, авторство якої не встановлено. Відмінність у цій редакції виявлено не тільки в нотному тексті, й у назві твору: «Хто за нами — ми за ним». В переліку інших світських хорів о. Михайла Вербицького виявлено списки таких творів:

* *Вербицький М.* Завіщаніє моїмъ землякамъ на України. Т. Шевченка: басове сольо въ сопроводи двохъ хоровъ и форте-пьяна / музыка *М. Вербицького* ; [витяг фортеп'яновий *В. Матюка*]. — Львівъ : накладомъ редакціи «Газеты Школьной», [1877]. — 7 с.

** **Вербицький Ярослав Іванович** — внук композитора Михайла Вербицького. Народився 21.12.1872 р. у Бродах. Його батько Іван був директором Бродівської німецької гімназії. Закінчив спочатку цю гімназію, згодом два університети. Знав сім мов. Одружився з італійкою, донькою Карло Бенноні. Її бабця, Франціска Альгай Люстен, була угорською принцесою французького походження. Ярослав Іванович Вербицький помер на 81 році життя, похований 08.09.1953 р. на Личаківському цвинтарі [29].

«Сльози» («У зеленому борку»), «Заспів» («Ой співаночки мої») на слова Володимира Шашкевича, «Похорони» («Тихий вітер»), «Мир вам браття!» на слова Івана Гушалевича, «Піснь до місяця» («Куди пливеш місяцю») в переробці Віктора Матюка, «Поклін» (Гей по горі») на слова Юрія Федьковича.

Менш відомі й досліджені хорві духовні композиції Вербицького, серед яких переважають літургійні пісні [17]. Церковну музику о. Михайло Вербицький писав протягом усього творчого життя, однак значна частина так і залишилась неопублікованою, а отже, і невідомою. Як відзначив Зиновій Лисько, «Взагалі церковні твори Вербицького переходили і тепер ще переходять жалюгідний шлях; їх часто по наших церквах переробляють з мішаного хору на чоловічий або навпаки, транспонують до інших тонацій і в різних напрямках «виправляють». Друком появилось з них дуже мало, а при переписуванні вкрадаються щоразу нові помилки, так що тепер у багатьох випадках, коли не зберігся автограф, неможливо відтворити первотвору» [21, с. 87]. На публікації й дослідженні духовної музики Вербицького негативно позначилася також атеїстична спрямованість радянської ідеології. Після того, як його «Літургія» була видана склогографічним способом у 1936 р. в редакції О. Кузьменка*, тривалий час духовні твори Вербицького не видавались. Важко не погодитись із висновком Станіслава Людкевича ще від 1920 р., який звучить особливо актуально напередодні ювілею композитора: «тим більша стає наша вина в тім, що, мимо сеї тісної і живої зв'язі всього життя і творчості М. Вербицького з нашим культурно-музикальним розвитком в Галичині, у нас за цілих 50 літ від його смерті [на сьогодні — 143 роки. — *Н. К.*] не виявилось ніякого сильнішого змагання, не далось ніякого офіційного почину хоч бь до збирання і впорядкування його творів для їх видання та дозволилося, щоби вони «між людьми» затрачувалися або, може, гірше, у відписах переплутувалися, невміло перероблялися та ставали апокрифами, як се діється особливо з його гарними церковними творами» [22, с. 305]. Лише у 2001 р. з'явилась вже згадана

* *Вербицький М., о.* Служба Божа на мішаний хор. — Партит. — Львів : Підручна б-ка муз. драм. секції т-ва чит. Укр. Студ. Богослов. ім. М. Шашкевича, 1936. — 31 с.

публікація двох літургійних хорів «Отче наш», які належать до раннього періоду творчості композитора [5].

В переліку нововиявлених списків літургійної спадщини Вербицького — відомі пісні: «Ангел вопіяше», «Отче наш» соль мінор, «Єдин Свят — Хваліте», «Господи помилуй», «Святий Боже», «Тебе поєм», «Свят», «Величай душе моя», «Вічная пам'ять», «Достойно», «Вірую».

Списки трьох чотириголосних піснеспівів: «Кончиться день», тропаря Страсної П'ятниці «Благообразный Иосиф», колядки «Не плач, Рахиле» хоча й авторизовані, проте в жодній бібліографії не зафіксовані й, на нашу думку, приписуються Вербицькому. Як слушно зазначив Станіслав Людкевич, «многі літургійні пісні, які в різних відписах невірно приписуються Вербицькому [...] являються під іменем Вербицького в манускриптах неавтентичних, сумнівної вартості, хоча їх не згадується в біографіях» [22, с. 305].

До тексту молитви «Отче наш» о. Михайло Вербицький звертався у своїй літургійній творчості двічі — у творах ля мінор і соль мінор. У нововіднайдених рукописах — два списки хору соль мінор. Перший датований квітнем 1867 р., його авторство не встановлено. Проведений нами порівняльний аналіз нотного тексту цього списку з відомим авторським [5] не виявив різночитань, проте в новому списку наявні вказівки щодо характеру виконання твору: зазначено темп *Allegretto*, а також на виконання окремих частин *solo*. Ймовірно, вони належали автору і є документальним свідченням тогочасної манери виконавської інтерпретації. Другий список — варіант авторського, з різночитанням у нотному тексті — виконав 1892 р. о. Драган.

Перші українські аматорські театральні вистави в Галичині наприкінці 1840-х років, а згодом заснування українського професійного театру в 1864 р. стали вагомим стимулом для музично-драматичної творчості о. Михайла Вербицького, яка налічує 24 відомих на сьогодні твори. «Можливості, що їх давав майбутній театр, розворушили, розбудили Вербицького і в далеких, глухих Млинах почалася творча праця», — відзначив Зиновій Лисько [21, с. 68]. Жанр театральної музики Вербицького репрезентують списки окремих вокальних номерів з музики до мелодрами «Сільські пленіпотенти» та зі співогри «Підгір'яни» на текст Івана Гушалеви́ча.

З інструментальної музики о. Михайла Вербицького виявлено списки двох творів. Перший — це оркестрові партії полонезу до мажор, про несамотійність якого (переінструментування зі співогри «Верховинці») зазначив свого часу Зиновій Лисько [21, с. 92]. Другий — п'ята (за авторською нумерацією) симфонія до мажор зі штампом Бібліотеки Гр. кат. Богословської Академії у Львові. Обидва списки — невстановленої особи й недатовані.

Складність становив текстологічний аналіз авторизованих списків для підтвердження автографів о. Михайла Вербицького, результати якого засвідчили про їх відсутність. Часова атрибуція списків — 1867–1950 рр. Особисті підписи й штампи на сторінках списків стають джерелом інформації для дослідження сфери поширення й побутування музики Вербицького. Списки (чистовики, чернетки, ескізи, варіанти, редакції) належали різним особам (Романові Гузару, Николаю Хомишину, Григорію Кузневичу, Теофілу Кобринському, Вікторові Матюку, Філаретові Колесі, Наталю Вахнянину, Ярославові Вербицькому, Галі Левицькій, Ярославові Ярославенку) й інституціям (Хору Сокола, Товариству Руських Ремісників у Львові «Зоря», Обществу русская основа в Вене, Бібліотеці Руского Народного Дома во Львові, Бібліотеці Інституту Церковної Музики у Львові, Ректорату гр.-кат. Генер. Семінарії Духовної у Львові, Бібліотеці Гр.-кат. Богословської Академії у Львові).

Особливе зацікавлення викликають прижиттєві списки церковних літургічних творів Вербицького, датовані 1867–1868 рр. Вони вміщені у збірнику найчастіше виконуваних хороших духовних творів різних авторів, серед яких — М. Рудковський, Д. Бортнянський, В. Серсавій та ін. Списки походять від різних осіб, більшість яких ідентифікувати не вдалося. Декілька списків належить Теофілові Кобринському, тоді двадцятилітньому студенту Львівської духовної семінарії*, зокрема списки духовних

* **Теофіл Кобринський** (1848–1882) — священик УГКЦ, диригент, фольклорист і громадський діяч. Народився у с. Яворів Косівського повіту. Закінчив Львівську духовну семінарію. В 1872 р. одружився з Наталією Озаркевич, згодом відомою письменницею. Був настоятелем церкви Св. Вознесіння в Снятині, при якій організував церковний хор. Був диригентом і співаком, регулярно збирав репетиції хору.

творів «Святий Боже» А дуг, «Христос воскрес», «Тебе поєм». Ми не знайшли фактів на підтвердження особистого знайомства Кобринського з Вербицьким, проте ймовірність такого знайомства велика. Підтвердженням цього припущення є, на нашу думку, належність низки авторських і неавторських списків творів Вербицького дружині Т. Кобринського Наталії, що засвідчують штампи на сторінках.

Підсумовуючи, слід зазначити, що спадщина о. Михайла Вербицького ще й досі повною мірою не встановлена. Низка творів приписується композитору на підставі опосередкованих доказів, інші ж збереглися не в автографах, а в пізніших копіях, що ставить під сумнів автентичність і точність поданого тексту, ще деякі загублені, хоча про них збереглися спогади в пресі чи приватних джерелах. Лише кропітка й тривала архівно-пошукова й музично-текстологічна праця уможливить створення необхідної електронної бази даних із поглибленим рівнем дослідження документів для всебічного вивчення музичної спадщини композитора.

1. Архівна спадщина композитора *Анатолія Кос-Анатольського* : каталог рукописів / [уклад. і авт. передм. *Оксана Мельник-Гнатишин* ; відп. за т. *Олег Купчинський*]. — Львів : [Наук. т-во ім. Шевченка у Львові], 1998. — 352, [2] с., [1] л. портр. — (Архівні джерела ; Наукове товариство ім. Шевченка, Комісія спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін ; т. 1).
2. *Березовський М.* Хорові духовні твори / *Максим Березовський* ; [упоряд. та ред. *М. Юрченко*]. — Київ : Центр муз. інформації СКУ, 1995. — 116 с.
3. *Ведель А.* Духовні твори / *Артемій Ведель* ; [ред.-упоряд.: *М. Гобдич, Т. Гусарчук*]. — Київ : Полігр. центр «Геопринт», 2007. — (Бібліотека хору «Київ»).
4. *Вербицький М.* Лідертафель — пісні для чоловічих квартетів / *Михайло Вербицький* ; вступ та упоряд. *Володимир Пилипович*. — Перемишль : Перемиський відділ ОУП, 2008. — 71 с. — («Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі ; т. 12).
5. *Вербицький М.* Отче наш / *Михайло Вербицький* ; авт. передм. і ред. *Олександр Зелінський* ; підгот. до друку *Богдан Борисенко* ; відп. за вип. *Юрій Ясіновський* ; Ін-т Літургійних Наук. — Львів : Львів. Богословська Академія, 2001. — 11 с. — (Пам'ятки церковної музики ; вип. 1).

6. *Вербицький М.* Пісні для чоловічих квартетів / *о. Михайло Вербицький* ; вокальний ансамбль «КАЛОΦΩΝΙΑ». — Перемишль ; Львів, 2010. — 40 с. : іл. ; 1 CD.
7. *Вербицький М.* Пісні для чоловічих квартетів / *о. Михайло Вербицький* ; підгот. до друку: *Анна Поточна, Ярослав Вуйцик*. — Перемишль, 2008. — 87 с. : іл. — («Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі ; т. 13).
8. *Герасимова-Персидская Н. А.* Русская музыка XVII века — встреча двух эпох / *Нина Александровна Герасимова-Персидская*. — Москва : Музыка, 1994. — 126 с.
9. *Герасимова-Персидська Н. О.* Київська колекція партесних творів кінця XVII — XVIII ст. / *Н. О. Герасимова-Персидська* // Українська музична спадщина. — Київ : Муз. Україна, 1989. — Вип. 1. — С. 11-16.
10. *Герасимова-Персидська Н. О.* Рукописи багатоголосних творів XVII—XVIII ст. у фондах відділу рукописів ЦНБ АН УРСР / *Н. О. Герасимова-Персидська* // Фонди відділу рукописів ЦНБ АН УРСР. — Київ, 1982. — С. 116-125.
11. *Гусарчук Т.* Анотований покажчик творів Артема Веделя (1767–1808) / *Тетяна Гусарчук*. — Київ : Камерний хор, 1997. — 32 с.
12. *Дилецький М.* Граматика музикальна. Фотокопія рукопису 1723 року / [підгот. до вид. *О. Цалай-Якименко*]. — Київ : Муз. Україна, 1970. — ХСІV, 109 с. : нот.
13. *Дилецький М.* Хорові твори / [упорядкув., ред., вступ. стаття *Н. Герасимової-Персидської*]. — Київ, 1981. — 253 с.
14. *Загайкевич М. П.* Михайло Вербицький: сторінки життя і творчості / *Марія Петрівна Загайкевич* ; ред. *Ю. Ясіновський* ; НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. — Львів : Місіонер, 1998. — 145 с. : іл., нот, [1] л. портр. — (Історія української музики ; вип. 4 : Дослідження).
15. *Зелінський О.* До історії Державного Гімну України : навч. посібник / *Олександр Зелінський* ; М-во освіти і науки України, Львів. нац. муз. акад. ім. М. Лисенка. — Львів : Сполом, 2008. — 137, [1] с. : іл.
16. *Івченко Л.* Реконструкція нотної колекції графа О. К. Розумовського за каталогами XVIII сторіччя / *Л. Івченко* ; НАН України, НБУ ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2004. — Вип. 1 : Нотне зібрання Розумовських з фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (XVIII — початок XIX сторіччя). — 642 с. : нот. — (З історії музичної спадщини України).

17. *Кияновська Л.* Релігійна творчість Михайла Вербицького / *Любов Кияновська* // *Musica Galiciana: Kultura muzyczna Galicji w kontekście stosunków polsko-ukraińskich (od doby piastowsko-książęcej do roku 1945)* / pod. red. *L. Mazery*. — Rzeszów, 1997. — Т. I. — С. 103-111.
18. *Клименко Е.* Музична рукописна книга у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / *Е. Клименко* // *Документознавство, бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики.* — Київ, 2005. — С. 216-218.
19. *Корній Л.* Деякі теоретичні питання музично-історичного джерелознавства / *Л. Корній* // *Українське музикознавство : (наук.-метод. зб.).* — Київ, 2006. — Вип. 35. — С. 5-14.
20. *Корній Л. П.* Болгарський наспів з рукописних нотолінійних ірмолоїв України кінця XVI — XVII ст. / *Л. П. Корній, Л. А. Дубровіна* ; НАН України, НБУ ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. — Київ : [б. в.], 1998. — 324 с. : ноти.
21. *Лисько З.* Піонери музичного мистецтва в Галичині / *Зиновій Лисько* ; опрацюв. рукопису, упоряд., вступ. стаття *В. Сивохіна* ; Львів. спілка композиторів. — Львів : Вид-во М. П. Коць, 1994. — 144 с.
22. *Людкевич С.* Дослідження, статті, рецензії, виступи. Т. 1 / *С. Людкевич* ; упорядкув., ред., перекл., вступ. стаття і прим. *З. Штундер* ; НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. — Львів : Вид-во М. Коць, 1999. — 495 с. : ноти, [9] л. іл. — (Історія української музики ; вип. 5).
23. *Медведик Ю.* Археографічні та кодиколого-палеографічні проблеми дослідження духовнокантових рукописних пам'яток / *Ю. Медведик* // *Теорія і практика педагогічного процесу : зб. наук. праць.* — Київ ; Харків : Каравела, 2000. — С. 196-205.
24. *Медведик Ю.* Деякі аспекти пошуку, атрибутування та реституції рукописних пам'яток духовнописенної лірики барокової доби (за матеріалами архівів Москви та Санкт-Петербурга) // *Історичне краєзнавство і культура : VIII Всеукраїнська наукова конференція : наук. доп. та повідомл.* — Харків, 1997. — Ч. I. — С. 413-417.
25. *Медведик Ю.* Джерелознавчі, текстологічні та стильові аспекти дослідження українських духовних пісень XVII–XVIII століть // *Українське мистецтвознавство : матеріали, дослідження, рецензії : зб. наук. праць.* — Київ, 2009. — Вип. 9. — С. 139-142.
26. *Медведик Ю.* Рукописний співаник XVIII століття як пам'ятка духовнописенної культури українців / *Ю. Медведик* // *Записки НТШ.* — 2004. — Т. ССXLVII. — С. 213-224.

27. *Медведик Ю. С.* Українська духовна пісня XVII–XVIII століть / *Юрій Євгенович Медведик*. — Львів : УКУ, 2006. — 324 с. — (Серія «Історія української музики» ; вип. 15 : Дослідження).
28. Музичний архів М. Д. Леонтовича : каталог / уклад.: *Л. П. Корній, Е. С. Клименко* ; НАН України, НБУ ім. В. І. Вернадського. — Київ, 1999. — 115 с.
29. Онук М. Вербицького — Ярослав Вербицький. — Режим доступу: <http://lviv-lychakiv.ukrain.travel/uk/naukovyj-viddil-muzeju/poshuk-misc-pokhovan-vidomykh-dijachiv/onuk-m-verbyckogo-jaroslav-verbyckyj.html>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 14 берез. 2013 р.
30. *Осадя О.* Нотографічний покажчик творів Остапа Нижанківського / *Ольга Осадя, Лариса Соловій* // Записки НТШ. — Львів, 1993. — Т. 226 : Праці музикознавчої комісії. — С. 477-495.
31. Партесні концерти XVII–XVIII ст. з Київської колекції / [упорядкув., розшифровка, зведення в партитуру, наук. ред., вступ. ст. та комент. *Н. О. Герасимової-Персидської* ; спецред. та підготов. до друку *Є. В. Іздатенко*]. — Київ : Муз. Україна, 2006. — 340 с.
32. *Руденко Л. Г.* Роль Києво-Могилянської та Духовної академій у розвитку хорового мистецтва України (за матеріалами їх нотозбірні) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» / *Людмила Григорівна Руденко*. — Київ, 2010. — 24 с.
33. Рукописи та першодруки музичних творів Михайла Вербицького : (із фондів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України) : нотографічний покажчик / [уклад. і авт. передм. *О. Б. Письменна*] ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 2004. — 104 с., [1] арк. портр. : ноти.
34. *Сов'як Р.* Гимн «Ще не вмерла Україна» і деякі питання хорового стилю М. Вербицького / *Роман Сов'як* // Михайло Вербицький і відродження української музичної культури в Галичині: тези наук. читань, присвяч. 175-річчю від дня народж. композитора М. Вербицького. — Дрогобич ; Львів : Вид-во «Світ» при Львів. ун-ті, 1992. — С. 51-53.
35. *Тупчієнко-Кадирова Л. Г.* Музичний документ: визначення поняття, класифікація та методика описування (на прикладі творчої спадщини композитора Ю. С. Мейтуса (1903–1997) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.10 «Архівознавство, документознавство» / *Люція Георгіївна Тупчієнко-Кадирова*. — Київ, 2005. — 20 с.

36. Українські партесні мотети початку XVIII століття з югославських зібрань / ред.-упоряд. *Н. О. Герасимова-Персидська*. — Київ : Муз. Україна, 1991. — 454 с.
37. Херувимська пісня України та діаспори : антологія / [упоряд.: *Г. Куземська, Д. Редчук* ; муз. ред. *О. Ярмак*]. — Київ : Софія, 2011. — 516 с.
38. *Цалай-Якименко О. С.* Духовні співи давньої України : антологія / *Олександра Сергіївна Цалай-Якименко*. — Київ : Муз. Україна, 2000. — 219 с. : ноти, іл.
39. *Шалата М.* Михайло Вербицький на тлі національної свідомості Галичини середини XIX століття / *Михайло Шалата* // Михайло Вербицький і відродження української музичної культури в Галичині: тези наук. читань, присвяч. 175-річчю від дня народж. композитора М. Вербицького. — Дрогобич ; Львів : Вид-во «Світ» при Львів. ун-ті, 1992. — С. 17-24.
40. *Ясиновський Ю. П.* Українські та білоруські нотолінійні Ірмолої 16-18 століть : каталог і кодикологічно-палеографічне дослідження / *Юрій Павлович Ясиновський*. — Львів : Місіонер, 1996. — 624 с. — (Серія: «Історія української музики» ; вип. 2 : Джерела).
41. *Kudryk B.* Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji w latach 1829–1873 / *Borys Kudryk* ; do druku przygotowali, wstępem i przypisami opatrzyli *J. Jasinowski* i *W. Pilipowicz* ; Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyślu. — Przemyśl : [Południowo-Wschodni Instytut Naukowy], 2001. — 136 s. : il., nuty, portr.
42. Das Lemberger Irmologion. Die älteste liturgische Musikhandschrift mit Fünfliniennotation aus dem Ende des 16. Jahrhunderts / herausgegeben und eingeleitet von *Jurij Jasinovs'kyj* ; übertragen und kommentiert *Carolina Lutzka* = Львівський ірмологіон. Давній літургійний музичний рукопис п'ятилінійної нотації кінця 16 століття / ред. і вступ. стаття *Юрія Ясиновського* ; транскрипція і коментарі *Кароліни Луцкої*. — Köln ; Weimar ; Wien : Bohlau, 2008. — 509 S. — (Bausteine zur Slavischen Philologie und Kulturgeschichte. Reiche B : Editionen, B. 24).